

Skatteutskottets betänkande

1982/83:26

om företagsstiftelser

Ärendet

I detta betänkande behandlas två motioner om beskattning av bidrag och förmåner från företagsstiftelser.

Motionerna

1982/83:223 av Martin Olsson (c) och Karin Israelsson (c)

I motionen yrkas att riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om att som skattepliktig inkomst ej skall upptas bidrag eller andra förmåner från stiftelser i den mån de bestrids med medel som tillkommit jämlikt Kungl. Maj:ts förordning 1951:148 eller avkastning därav.

1982/83:1730 av Rune Jonsson (s) och Stig Olsson (s)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär tolkning av riksskatteverkets anvisningar för bidrag från de sociala företagsstiftelserna så att de ursprungliga tankarna med fonderna inte förfelas med skattebeläggning.

Gällande bestämmelser m. m.

Under slutet av 1940-talet och början av 1950-talet träffade staten och skogsindustrierna överenskommelser att i samband med export av skogsindustriprodukter vissa avgifter skulle utgå. Dessa skulle inbetalas till av skogsindustrierna bildade stiftelser (fonder) och var avsedda att åstadkomma en prisstabilisering på hemmamarknaden och att neutralisera en del av exportvinsterna. Efter ett antal år skulle fondmedlen utbetalas till industrierna och till vissa för sociala, skogsvårdande och teknisk-vetenskapliga ändamål bildade stiftelser.

I proposition 1951:68 lämnas en redogörelse för vissa av de avtal som träffats år 1950 och tidigare och för de särskilda skatteregler som skulle tillämpas.

Avgifterna skulle enligt ett av de avtal som träffades 1950 inbetalas till en fond. Fr. o. m.: 1958 skulle medlen utbetalas till företagen och vissa stiftelser med en femtedel årligen. Av medlen skulle 70 % tillfalla företagen, 10 % särskilda länsstiftelser för det enskilda skogsbruket, 10 % Stiftelsen Centralfonden för anställda inom skogsbruket och skogsindustrien (Centralstiftelsen) och 10 % särskilda av medlemmarna bildade företagsstiftelser för social verksamhet. – Övriga avtal hade liknande innebörd.

Från länsstiftelserna skulle anslag beviljas till åtgärder som gagnade det enskilda skogsbruket inom länet, t. ex. vägbyggnader, skogsodling, skogsförädling och dikning. Centralstiftelsens och företagssstiftelsernas medel skulle disponeras för sociala ändamål till fromma för de anställda inom skogsbruket och skogsindustrin. Som exempel nämndes understöd åt sjuka och behövande, beredande av yrkesutbildning eller studiestipendier, anskaffande av semesterhem eller beredande av semestervistelse, uppförande av lokaler för förenings- och ungdomsverksamhet vid industriföretag eller i skogsbygden samt understöd till förbättrande av levnads- och bostadsförhållanden, särskilt inom mera avlägsna skogsbygder.

Vederbörande företag skulle vara berättigat till avdrag för de medel som tillgodofördes fonderna, och fonderna och övriga stiftelser skulle inte vara skattskyldiga till inkomst- eller förmögenhetsskatt för dessa medel eller för avkastningen härpå. De belopp som sedan utbetalades till företagen skulle beskattas hos dem såsom intäkt av rörelse för det beskattningsår då medlen kommit företagen till godo. Frågan hur medel, som utbetalades från stiftelserna till någon annan än till de ifrågavarande företagen, skulle beskattas fick bedömas enligt vanliga regler. Lagstiftningen i dessa hänseenden återfinns i flera förordningar om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för avgifter till vissa stiftelser, de senaste från 1951 (SFS 1951:148 och 149).

Centralstiftelsen begärde år 1962 besked från riksskattenämnden bl. a. i frågan om vissa resebidrag från centralfonden till arbetstagare inom skogsnäringen utgjorde skattepliktig inkomst av tjänst för mottagarna. I svar den 25 januari 1963 (dnr 124/1962) uttalade nämnden följande:

Centralfonden är en fristående stiftelse. Den har uppenbarligen icke karaktär av familjestiftelse och kan – med hänsyn bl. a. till att destinatärkretsen även omfattar personer, som varken äro eller varit anställda vid företag, som lämnat bidrag till centralfonden – icke heller anses vara en personalstiftelse. Då de ifrågasatta bidragen till hälsoresor etc. icke skola utgå periodiskt och enligt vad nyss sagts icke förutsätta anställningsförhållande, böra enligt riksskattenämndens mening bidragen icke tagas till beskattning hos mottagaren såsom inkomst av tjänst.

Riksskatteverkets handledning för 1982 års taxering lämnas på s. 59–68 en redogörelse för gällande regler och tillämpningen därav när det gäller beskattningen av gåvor, gratifikationer, stipendier och vissa andra förmåner. Redogörelsen innehåller bl. a. följande.

En gåva utgör inte skattepliktig inkomst. Om gåvan utgör ersättning för arbete eller tjänst, utgör den dock i princip alltid skattepliktig inkomst, oavsett i vilken form den utgätt.

När fråga är om tjänsteförhållanden kan man endast i undantagsfall tänka sig gåvor från arbetsgivare till arbetstagare. I princip allt som arbetstagaren erhåller från sin arbetsgivare – kontant eller i annan form – utgör skattepliktig inkomst av tjänst.

Gratifikationer kan anses vara att likställa med gåva. De har beskattats

vare sig de utgått i kontanter eller i annan form. Har gratifikationen bestått i att arbetsgivaren bjudit den anställda på en resa, har det i praxis förekommit att värdet av resan tagits upp till beskattning endast till viss del. Man har då tillämpat principen att hela värdet av resan beskattats, om kostnaderna för resan bedömts ligga inom ramen för vad den anställda med hänsyn till sina inkomstförhållanden själv kunnat antas ha varit villig att kosta på sig. Om kostnaderna för resan däremot ansetts ligga utom den anställdes ekonomiska räckvidd, har endast ett till värdet av inbesparade levnadskostnader eller enligt annan grund reducerat belopp beskattats. Se härom anvisningarna RSV Dt 1981:30.

Stipendier till studerande vid undervisningsanstalter eller på annat sätt avsedda för mottagarens utbildning räknas inte till skattepliktig inkomst. Det förekommer emellertid att stipendier utges under sådana omständigheter att de i själva verket utgör ersättning för lön. Gränsdragningen kan vara svår att göra och en bedömning får ske från fall till fall. Avgörande är stipendiets karaktär och omständigheterna vid utdelningen. Även om ett stipendium inte utgår under sådana förhållanden att det kan anses utgöra ersättning för lön, kan stipendiet bli skattepliktigt som periodisk intäkt.

Enligt 32 § 3 mom. sista stycket KL skall förmån av mindre värde som utgått i annat än pengar inte tas upp som intäkt om förmånen kan antas inte vara avsedd att utgöra direkt ersättning för utfört arbete. I anvisningarna till detta lagrum anges att hänsyn skall tas till det sammanlagda värdet av de förmåner av ifrågavarande slag som den skattskyldige åtnjutit från samme arbetsgivare. Hänsyn skall också tas till den besparing i normala levnadskostnader som förmånen kan ha inneburit. För att en förmån skall vara skattefri krävs vidare att förmånen inte framstår som ett med lön eller pension jämförbart vederlag utan som en åtgärd för att bereda trivsel i arbetet eller liknande eller också utgår på grund av sedvänja inom yrket eller verksamheten i fråga. Slutligen anges att förmånen i regel bör betraktas som skattepliktig om den skattskyldige kan avstå från förmånen mot ersättning i pengar.

Vid beräkning av det sammanlagda värdet skall även beaktas förmåner från personalstiftelse, som hör till arbetsgivaren.

Riksskatteverkets anvisningar RSV Dt 1981:30 delar upp naturaförmåner i tre grupper.

Till förmåner som över huvud taget inte bör anses som skattepliktiga räknas vissa smärre trivselförmåner såsom fria överdrags- och skyddskläder och kaffe o. d. under arbetet, sedvanliga gåvor från arbetsgivare (t. ex. klocka efter 25 års anställning) och fria resor för järnvägspersonal och deras familjer m. m.

För förmåner vilkas skatteplikt beror av värdet inträder skatteplikt om det sammanlagda värdet av förmåner inom gruppen överstiger 600 kr. för helt år räknat. Hit hör bl. a. subventionerad kost, hyresbillig bostad och subventionerad semesterbostad i Sverige eller utlandet.

Till förmåner vilka alltid bör anses som skattepliktiga hänförs sådana förmåner som inte kan jämföras med trivselbefrämjande åtgärder utan som snarare får anses utgöra vederlag för utfört arbete. Någon beloppsgräns för skattepliktens inträdande har inte uppställts för förmåner av detta slag. Som exempel nämns bl. a. hyresfri bostad, fri kost och fri semesterbostad i Sverige eller i utlandet.

Frågans tidigare behandling

Motioner med yrkanden av samma innebörd som de nu aktuella prövades av skatteutskottet vid förra riksmötet. I sitt betänkande SkU 1981/82:43 avstyrkte utskottet – och riksdagen biföll utskottets hemställan – motionerna. Utskottet framhöll därvid:

Som framgår av förarbetena till den särskilda skattelagstiftning som gäller för de ifrågavarande stiftelserna och som redovisats i det föregående har avsikten varit att bidrag från stiftelserna till enskilda personer skall behandlas enligt vanliga regler vid beskattningen. Principen är att förmåner av ifrågavarande slag under vissa förutsättningar bör jämföras med lön och att skattefrågan skall bedömas bl. a. med hänsyn till den anknytning som företaget och mottagaren har till stiftelsen. Vad detta innebär för de aktuella förmånerna är något som i första hand bör bedömas av de tillämpande myndigheterna. Innan denna fråga slutligt prövats är utskottet inte berett att förorda någon åtgärd med anledning av motionerna.

Utskottet erinrade i sammanhanget också om möjligheten att erhålla besked i oklara tolkningsfrågor från riksskatteverket och att frågan hur bidrag av olika slag skulle beskattas inrymde vissa gränsdragningsproblem som borde uppmärksammas av regeringen.

Utskottet

I motionerna tas upp en fråga som gäller den skattemässiga behandlingen av bidrag och förmåner från vissa stiftelser inom skogsindustrin. Motionärerna bakom motion 223 anser att sådana bidrag och förmåner inte bör utgöra skattepliktig intäkt i den mån de bestrids av medel som tillkommit enligt förordningen (1951:148) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för avgifter till vissa stiftelser, m. m., medan motionärerna bakom motion 1730, som menar att de ursprungliga tankarna med fonderna förfelas om bidragen från stiftelserna skattebeläggs, begär en tolkning av riksskatteverkets anvisningar för dessa bidrag.

Utskottet har i inledningen till detta betänkande redogjort för den särskilda skattelagstiftning som gäller för de ifrågavarande stiftelserna. Av redogörelsen framgår också att utskottet vid förra riksmötet prövat ett motionsyrkande om skattefrihet för förmåner av samma art som de nu aktuella och avvisat yrkandet med bl. a. den motiveringen, att sådana förmåner under vissa förutsättningar borde jämföras med lön och skatte-

frågan bedömas med hänsyn till den anknytning som företaget och mottagaren hade till stiftelsen.

Skatteutskottet vidhåller sin uppfattning att den av motionärerna aktualiserade frågan i första hand bör bedömas av de tillämpande myndigheterna och att någon åtgärd med anledning av motionerna inte är motiverad innan skattefrågan slutligt prövats i högsta instans.

Med det anförda och då någon sådan prövning ännu inte skett avstyrker utskottet motionerna.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1982/83:223 och 1982/83:1730.

Stockholm den 8 mars 1983

På skatteutskottets vägnar

ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Rune Carlstein (s), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m), Ingemar Hallenius (c), Bo Forslund (s)*, Egon Jacobsson (s), Karl Björzén (m), Anita Johansson (s), Ewy Möller (m), Bruno Poromaa (s)*, Erkki Tammenoksa (s) och Kjell Johansson (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

